

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודת זאת חנוכה תש"פ לפ"ק

לתלמידי ישיבתינו הק'

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קמ"ב

והנה אמרו (חגיגה שם) אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגזו מהן, שנאמר (איוב לח-טו) וימנע מרשעים אורם. ולמי גזו, לצדיקים לעתיד לבא שנאמר (בראשית א-ד) וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא צדיק שנאמר (ישעיה ג-י) אמרו צדיק כי טוב ע"כ. ובזרע קודש (פ' חקת) כתב בשם הרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע שהכוונה שנגנו האור לצדיקים בעולם הזה העתידין לבוא לעולם, שרואין בעולם הזה מסוף העולם ועד סופו, שמאיר להם מאור הגנוז להצדיקים ע"ש.

והענין הוא כי אמרו חז"ל עוד (שם) בשעה שברא הקב"ה את העולם, היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של

שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו, שנאמר (איוב כו-יא) עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערותו, והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אני א-ל ש-די (בראשית לה-יא), אני הוא שאמרתני לעולם די ע"כ. וביאורו נראה דאיתא במשנה (אבות ה-א) בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדים את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות. והמפרשים נתקשו בכוונת המאמר הזה, הלא אין זה ממדת טובו לברוא את העולם בעשרה מאמרות, כדי להפרע מן הרשעים עונש גדול, ואדרבה היה לו לבראו במאמר אחד כדי להקל בעונשם. ועוד תקשה כיון שבידו היה לבראו במאמר אחד, ולא נצרך להבריאה עשרה מאמרות, וכי בשביל שהאריך לבראו בעשרה מאמרות, עולה בריאתו בחשיבות יתירה. הלא אומן שיכול לעשות כלי בשעה אחת, והתעצל ועשאו

הנה ידוע כי בהדלקת הנרות מתגלה האור הגנוז, וכמו שכתב הרוקח (סימן רכה) דלכן תיקנו ל"ו נרות כנגד האור הראשון ששימש לאדם הראשון ל"ו שעות ע"ש. וביאר דבריו הקדושים בבני יששכר (כסלו ב-ג), דהנה האור הראשון היו מביטים בו מסוף העולם עד סופו, כמו שאמרו (חגיגה יב) וגזו הקב"ה לצדיקים, והיכן גזו בתורה כמו שכתבו קדמונינו בעלי רוח הקודש (וזה"ק ח"א מז.), וכל מה שהאדם רואה בכל פעם דבר חדש בתורה הוא מהאור הגנוז, על כן נקרא התורה אור וכו'. והיונים הרשעים רצו לבטל התורה אור אשר בה נגזו האור הראשון, הנה בעת הישועה ליהודים היתה אורה בנס, להראות התגברות אור התורה אשר האור הראשון גזו בה, על כן ניתקן ל"ו נרות נגד אור הגנוז ששימש ל"ו שעות ע"כ.

והנה אנו רואים כי היוונים עמדו על ישראל להשכיחם תורתך, וכאשר מסרו ישראל את נפשם על התורה, לא רק שהצליחו לגרש את היוונים ולנצחם שלא יוכלו להוציא זממם, ולא נתבטלה התורה, אלא עוד ניתוסף לישראל על ידם מצוה חדשה של חנוכה, והרים של תורה שנתחדשה במצוה זו, שנתן ה' בלב חכמי ישראל לקבעה שמונה ימים, וממנה נתהווה קושיות ותירוצים לרבבות, עד שכמעט אין כיוצא בה בשאר חגים ומועדי קודש. ודבר זה נחקק גם בזמן, הרי כל אחד בתוכו יש לו חלק יווני, מטומאת הגויים שישראל מעורבים ביניהם, ומהאל זר שבתוכו הוא היצר הרע, שעומד להרחיקו מהתורה. אבל כאשר מחליט באמת בלבבו למסור כל נפשו עבור התורה, לא רק שיש לו סיוע מן השמים לגרש את האויב, אלא מתגלה לו אור הגנוז בתורה ביתר שאת, להתעלות בתורתו עוד יותר, ולהשכיל ולחדש בתורה כפי אור נשמתו, ולהתעלות בעבודת קונו באמת ובלבב שלם.

האור המונח תחתיו, הניצוץ האלקי המחיה כל דבר, והשגחתו התמידית, עד שלפי ראות העין יוכל לדמות שעולם כמנהגו נוהג תחת מקרי הטבע.

ועל דרך זה היה באור הנברא ביום הראשון, שהיה מאיר עיני האדם לראות את כבוד ה' הנעלם והמוסתר בתוך הבריאה, וצופה בו מסוף העולם ועד סופו, כל ההעלמות שבתוכה היו גלויות לפני האדם, כיון שנסתכל בהרשעים שמעשיהם מקולקלים, ואם כן העונש תהיה בלי גבול, שהגם שהכירו כבוד ה' אף על פי כן לא התגברו על תאוותם, עמד וגנו לצדיקים לעתיד לבוא, שגנו בהתורה, כי הצדיקים בכל דור ודור שכל עסקיהם הוא בתורה, הם ימצאו שם האור הגנוז, שיאיר לפנייהם האור ה' שיש בתוך הבריאה, להכיר שכל קיום האדם והעולם כולה, הוא רק בכח אלקי המחיה אותו, ומזמין לו כל הצטרכותיו, בהשגחה פרטית על כל בריותיו.

ולכן בחנוכה שמתנוצץ האור התורה שבמנורה, נר מצוה ותורה אור, מתגלה גם האור יום ראשון שגנו בתוכה, להכיר שיש בורא עולם. ועוד גם זאת, כי מן הנסים הנגלים אדם מודה בהנסים הנסתרים (רמב"ן סו"פ בא), וממילא מאיר לפניו האור הגנוז שהיה צופה בו כל ההעלמות שבעולם, ולהכיר כי הבורא עולם מנהיג לכל הברואים, ועושה כל המעשים.

*

והנה אמרו בנר חנוכה, הותיר ביום שמיני עושה לו מדורה בפני עצמו (תנחומא נשא כט). ויש לרמוז כי מבואר ברש"י (שמות יח-א) כי יתרו היה נקרא בשם 'יתר', ולכשנתגייר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו 'יתרו' ע"ש. ופירש בחידושי הרי"מ (פ' יתרו), כי נקרא יתר על שם שהיה כמיותר בעיני עצמו, שהבין שאין לו מציאות מול קדושת בני ישראל. אכן כתיב לשארית נחלתו (מיכה ז-ח), ודרשו חז"ל (ראש השנה יז.) מי שמשים עצמו כשיריים. ולכן כשנתגייר היה בכלל לשארית נחלתו. אבל הביטול שהיה לו מקודם שנתגייר אינו חשוב, כי באמת לא היה כלום, רק כשנתגייר נחשב הביטול שלו ע"כ.

ועל דרך זה כאשר עומדים בשעות האחרונות של ימי חנוכה, לפעמים האדם מביט על עצמו כמו יתר, שלא נתעלה ולא זכה להשכיל ולהשיג. וכאשר 'הותיר ביום שמיני', לא יתייאש ולא יפול רוחו, אלא 'עושה לו מדורה בפני עצמו', להדליק ולהלהיב לבו בינו לבין קונו, ומשמן מועט יתרבה שמן הרבה, פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. ■

בעשרה שעות, אף על פי כן אין חשיבותו ומחירו עולה יותר בשביל שעשאו בעשרה שעות.

והמפרשים תירצו (עיין במדרש שמואל, ובתורת אבות, הובאו בספר לקוטי בתר לקוטי), כי ענין עשרה מאמרות של הבריאה הם לבושים על האור האלקי השופע בה. ויען כי הכח האלקי המחיה את כל הבריאה מלוּבש בעשרה לבושים אלו, לכן נמשך אשר לפעמים אינו רואה האדם את הכח האלקי המונח בטבע ועושה היפוך רצון הבורא. וזו כוונת המשנה, בעשרה מאמרות נברא העולם, כלומר הבורא יתברך הלביש את אורו בעשרה לבושים. כי מאמר הוא גם כן לשון לבוש על דרך בצע אמרתו (איכה ב-ז) ותרגומו בוע פורפירא דלילה.

ועל זה מקשה והלא במאמר אחד יכול להבראות, כלומר הלא די היה אילו נשארה הבריאה ברוחניותה שהיתה במאמר הראשון, ואז היה האדם מכיר יותר טוב את האור האלקי המחיה הכל, ולא יזה צורך באו המאמרות האחרות שעל ידם נתגשמו הדברים. ועל זה משיב להפרע מן הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים, כי באם היתה נשארה הבריאה ברוחניותה אז לא היה יצר ולא תאות גשמיות, וממילא לא היה מקום לא לשכר עבור הצדיקים, כי ההסתרה לא היתה כל כך גדולה. ולא היה מספיק העונש להרשעים כי לא היה להם הצטדקות. ולכן נתגשמה הבריאה בעשרה מאמרות, ועל ידי זה יוכל להקל מהרשעים העונש על שגיאותיהם, כי יש להם טענה שלא הכירו אלוקותו מחמת רוב הלבושים שנתלבש בהם. וליתן שכר טוב לצדיקים שמקימין את העולם בקדושת מעשיהם, אף שנברא בעשרה מאמרות, והלבושים וההסתרות מרובות, ובכל זאת הם מכירים אלקותו ית"ש ושומרים דרך ה' לעשות צדקה ומשפט ודפח"ח.

וזהו שאמרו, בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך, היינו לבוש הגשמי המכסה את אור האלקים שיש בתוך הבריאה היה מתרחב והולך, ואמר ה' לעולמו די, שמוזה המצב שהגיע בהתפשטותו יספיק שיכיר הנברא מלכותו ית"ש (ועיין בפרי צדיק פ' וארא אות ג' נקודת הדברים בשם הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא). ופירשו בזה מה שאמר יעקב, וא-ל שד-י יתן לכם רחמים (בראשית מג-ד), וברש"י מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי (תנחומא י) ע"כ. כי הצרות יכולין להעביר את האדם על דעת קונו (עירובין מא:), וכמו שאמר לעולמו די, שלא תתפשט יותר כדי שלא יביאנו למצב שלא יכיר את בוראו, כן יאמר לצרותי די. – וזהו הענין שהעולם נקרא בתואר 'עולם', מלשון העלם, כי כבוד ה' מוסתר ומוצנע בו בהעלם, שלא כל אחד משכיל את